

دنیای دینانی

نوشته

محمدجعفر محمدزاده

www.ketab.ir

انتشارات اطلاعات

تهران - ۱۴۰۱

سرشناسه: محمدزاده، محمدجعفر، ۱۳۴۷ -

عنوان و نام پدیدآور: دنیای دینانی / نوشته محمدجعفر محمدزاده

مشخصات نشر: تهران: اطلاعات، ۱۴۰۱

مشخصات ظاهری: ۱۲۴ ص.:

شابک: 978-600-435-184-3

وضعیت فهرست‌نویسی: فیا

یادداشت: کتابنامه

موضوع: ابراهیمی دینانی، غلامحسین، ۱۳۱۳ - ، کتابشناسی

موضوع: فیلسوفان ایرانی - قرن ۱۴ - مقاله‌ها و خطابه‌ها

موضوع: Philosophers - Iran - 20th century - Addresses, essays, lectures

شناسه افزوده: مؤسسه اطلاعات

رده‌بندی کنگره: BBR ۱۳۰۲/۵

رده‌بندی دیویی: ۱۸۹/۱

شماره کتابشناسی ملی: ۸۸۳۲۸۰۴

www.ketab.ir

انتشارات اطلاعات

تهران: خیابان میرداماد، خیابان دکتر مصدق، روزنامه اطلاعات، شماره پستی ۱۵۴۹۹۵۳۱۱۱

تلفن: ۲۹۹۹۳۴۵۵-۶ تلفن دفتر توزیع و فروش: ۲۹۹۹۳۴۴۲

فروشگاه مرکزی: بزرگراه حقانی، روبروی ایستگاه مترو، ساختمان روزنامه اطلاعات، تلفن ۲۹۹۹۳۶۸۶

فروشگاه شماره (۱): خیابان انقلاب اسلامی، روبروی دانشگاه تهران، تلفن: ۶۶۴۶۰۷۳۴

دنیای دینانی

نوشته محمدجعفر محمدزاده

طراح جلد: رضا گنجی

صفحه آرا: زهره حلوانی

حروف نگاری، چاپ و صحافی: مؤسسه اطلاعات

شمارگان: ۵۲۵ نسخه

چاپ اول: ۱۴۰۱

قیمت: ۶۰۰۰۰ تومان

ISBN: 978-600-435-184-3

شابک: ۹۷۸-۶۰۰-۴۳۵-۱۸۴-۳

Printed in Iran

همه حقوق چاپ و نشر برای ناشر محفوظ است.

فهرست

۹.....	سرسخن
۱۷.....	پرسش‌های دقیق؛ پاسخ‌های عمیق
۱۷.....	پیش از میلاد
۱۹.....	در قرآن و سنت
۲۰.....	در عرفان و ادبیات
۲۳.....	بوعلی سینا
۲۴.....	گلشن راز
۲۶.....	شرح‌های گلشن راز
۲۶.....	راز راز
۲۹.....	نصیرالدین طوسی فیلسوف گفتگو
۳۹.....	عالم هستی، کلام خداوند است
۴۶.....	«نگاه جدید به زندگی» در اندیشه خیام
۵۲.....	اندیشه در معنای زندگی

۵۶.....	اندیشه و خرد در مکیال گفتگو
۵۷.....	مکیال گفتگو
۵۸.....	گفتگوهای سقراط
۵۹.....	آمیختگی اندیشه با گفتار
۶۳.....	تأکید بر مسئله اصلی
۶۴.....	طرح پرسش‌های اساسی
۶۴.....	صلابت و شجاعت در گفتار
۶۵.....	پاسخ‌های کوتاه
۶۵.....	پاسخ‌های قاطع و گاه مطایبه‌آمیز
۶۶.....	طرح نکات تازه
۶۶.....	آمیختگی عرفان و ادب و فلسفه
۶۹.....	ابن‌سینا فیلسوف ناشناخته

فصل دوم/ کتاب‌شناسی توصیفی

۸۱.....	کتاب‌شناسی توصیفی آثار دکتر غلامحسین ابراهیمی دینانی
۸۱.....	۱- اختیار در ضرورت هستی
۸۲.....	۲- از محسوس تا معقول
۸۳.....	۳- اسماء و صفات حق
۸۵.....	۴- پرسش از هستی یا هستی پرسش
۸۶.....	۵- جلال‌الدین دوانی فیلسوف ذوق‌التأله
۸۹.....	۶- حافظ معنوی
۹۱.....	۷- خرد گفتگو
۹۲.....	۸- درخشش ابن‌رشد در حکمت مشاء
۹۳.....	۹- دفتر عقل و آیت عشق
۹۵.....	۱۰- سخن: ابن‌سینا و بیان بهمنیار

۹۵.....	۱۱- سرشت و سرنوشت.....
۹۷.....	۱۲- شعاع اندیشه و شهود در فلسفه سهروردی.....
۹۸.....	۱۳- شعاع شمس.....
۱۰۰.....	۱۴- فراز و فرود فکر فلسفی.....
۱۰۱.....	۱۵- فیلسوفان یهودی و یک مسئله بزرگ.....
۱۰۳.....	۱۶- قرآن، عقل الله.....
۱۰۴.....	۱۷- قواعد کلی فلسفی در فلسفه اسلامی.....
۱۰۵.....	۱۸- کیمیای عشق.....
۱۰۶.....	۱۹- ماجرای فکر فلسفی در جهان اسلام.....
۱۰۸.....	۲۰- معاد از دیدگاه حکیم مدرس زنوزی.....
۱۰۹.....	۲۱- معمای زمان و حدوث جهان.....
۱۱۰.....	۲۲- «من» و جز «من».....
۱۱۱.....	۲۳- منطق و معرفت از نظر غزالی.....
۱۱۲.....	۲۴- نصیرالدین طوسی، فیلسوف گفتگو.....
۱۱۴.....	۲۵- نیایش فیلسوف.....
۱۱۵.....	۲۶- وجود رابط و مستقل در فلسفه اسلامی.....
۱۱۷.....	۲۷- هستی و هستی.....
۱۲۱.....	منابع.....

سر سخن

هر کس دنیایی متفاوت از دیگری دارد و دنیای هر کس در سخن او آشکار می‌شود؛ وقتی از این «مانی «زبان»، «عقل» و «هستی» می‌گوییم یعنی همین، یعنی زبان محصول عقل است و عقل جایگاه هر کس از هستی و مرتبه‌اش در سلسله مراتب وجود است. حقیقت زبان در عالم ذهن است و در گفتار و یا نوشتار نمود عینی پیدا می‌کند و چیزی و چیزهایی را ظاهر می‌کند که تا پیش از آن نبوده‌اند.

این کتاب بر آن است تا با تکیه بر گفتار و نوشتار، دو محصول عمده زبان، اندکی از دنیای فیلسوف معاصر دکتر غلامحسین ابراهیمی دینانی را بشناساند و این بهترین راه شناخت است، در غیر این صورت شناساننده به اعتبار حکم عقلی نیازمند شرایطی است که فراهم نیست تا با آن بتواند به شناساندن این فیلسوف گرانمایه بپردازد.

دکتر غلامحسین ابراهیمی دینانی در سطحی از شهرت برخوردار است که نیاز به معرفی دوباره ندارد. او و سخنان جسورانه‌اش سالیانی طولانی است که توجه خاص و عام را به خود جلب کرده و بیشتر اهل

فهم را به تحسین واداشته است که با لذت پای صحبت او می‌نشینند و بهره می‌برند. کتاب‌های او بارها چاپ شده است، برنامه «معرفت» او در تلویزیون بیش از دو دهه است هر جمعه عصر، مهمان خانه‌های مردم و مورد استقبال گروه‌های بی‌شماری است؛ برشهای کوتاهی از سخنان او دست به دست در فضای مجازی می‌چرخد؛ دانشجویان فعال او برای سخنانش تارنماها و صفحات مجازی راه‌اندازی کرده‌اند؛ کلاس‌های درس او با حفظ جاذبه‌های سنتی به سبکی سقراط‌گونه قبل از شروع ساعت کلاس پر و با وجود بازنشستگی رسمی از تدریس، همچنان برگزار می‌شوند؛ کلاس آزاد او در «انجمن حکمت و فلسفه» جای سوزن انداختن ندارد؛ در صفحات مطبوعات هفته‌ای نیست که سخنی از او بازنشر و یا مصاحبه‌ای با او منتشر نشود و یا به بهانه‌ای کوچک عکس و نام او بر صفحه مطبوعات نیاید؛ در فرهنگسراها و مؤسسات فرهنگی ماهها در نوبت رونمایی و جشن امضای کتاب‌ها و آثارش در صف می‌مانند و رسانه‌ها برای بازتاب نشست‌های او صف می‌کشند و ...

با این حال چه نیازی به معرفی ایشان در این مختصر است، مگر اینکه بگویم: استاد مسلم فلسفه و حکمت در دوره حاضر، علم و دانش را در حوزه و دانشگاه در درجه عالی آن خوانده و تدریس نموده است و اینک در دهه نهم از عمر خود همچنان پرشور و مسئولانه ادامه می‌دهد.

از سالها پیش پس از چند جلسه پراکنده و خاطرات شیرین درک محضر استاد به‌طور هفتگی در مدرسه عالی شهید مطهری، دو کتاب «گفتار حکیم» و «هستی و زبان» متولد شدند که در نخست کتاب‌شناسی آثار استاد و تلخیصی از دیدگاه ایشان درباره حکیم عمر خیام نیشابوری در کتاب هستی و مستی و در دومی گزیده آرای استاد در کتاب فلسفه و ساحت سخن ارائه که هر دو اثر به همت مؤسسه اطلاعات منتشر شد

و خوشبختانه به تأیید نظر استاد هم رسیدند و بسیار تشویق و مرحمت مبذول فرمودند.

نگارنده گرچه توفیق شاگردی مستقیم ایشان را در دانشگاه، به اقتضای رشته تحصیلی، نداشته‌ام اما سالهاست با آثار و افکار وی آشنا و از علاقه‌مندان او و ارادتمند تندی‌های نیچه‌گونه و باریک‌بینی‌های سینوی و پرسش‌های خیامی او هستم.

و اینک آنچه در این مجموعه با عنوان «دنیای دینانی» منتشر می‌شود، حاوی شش مقاله است که در معرفی برخی آثار و به‌ویژه روش اندیشه‌گستر «گفتگو»های استاد و به‌طور کلی در ساحت سخن است که پیشتر در مطبوعات منتشر شده است؛ مناسب دانستم یک‌بار دیگر و البته با اندکی ویرایش و به پاس قدردانی از مقام علمی استاد و نیز به سبب اهمیت موضوع و درخواست جمعی از علاقه‌مندان، آنها را به انضمام کتاب‌شناسی تازه‌ای از ایشان منتشر نمایم.

شش مقاله این مجموعه به ترتیبی که در کتاب آمده عبارتند از:

نخست. «پرسش‌های دقیق و پاسخ‌های عمیق» است که در آن ضمن بیان پیشینه روش مباحث علمی گفتگو محور به ویژگی‌هایی از شیوه‌های آموزشی و تدریس استاد پرداخته شده است؛ سپس کتاب «راز راز» را که به همین شیوه در پاسخ به پرسش‌هایی در شرح «گلشن راز» شیخ محمود شبستری است معرفی و از رهگذر آن، هم ارزش‌های گلشن راز و هم بخشی از روشهای گفتگوهای استاد بازگو شده است.

دو. «خواجه نصیرالدین فیلسوف گفتگو» نام دارد که در آن ضمن معرفی جایگاه علمی و فلسفی این فیلسوف بلندپایه ایرانی، کتابی از وی با همین نام، معرفی شده است.

سه. «اندیشه و خرد در مکیال گفتگو» است که ابتدا بحثی کلی در

ارزش‌های گفتگو و نیاز جامعه علمی، فرهنگی و اجتماعی امروز به گفتگو سخن رفته و سپس تلاش شده است ارزش یافته‌های علمی مبتنی بر این شیوه را با شاهد مثال‌هایی از قرآن کریم و سیره معصومین علیهم‌السلام تا گفتار و روش فلاسفه بزرگ مغرب‌زمین چون سقراط و افلاطون و پارسی‌گویانی چون مولانا جلال‌الدین بلخی خراسانی بازگو شود و سپس کتاب «خرد گفتگو»، دربردارنده پرسش و پاسخ‌های دکتر دینانی در موضوعات مهم فلسفی، معرفی شده است.

چهار. «عالم هستی کلام خداست»؛ این مقاله تلخیصی روشمند از اندیشه‌های استاد در کتاب ارزشمند فلسفه و ساحت سخن و نیز چکیده‌ای از کتاب هستی و زیان است که به قصد نزدیک کردن دایره گسترده‌تری از مخاطبان علاقه‌مند به این حوزه، به خاطر حجم زیاد و سختی گفتار و تخصصی بودن آن، نوشته شده است. فراز پایانی این مقاله با بحث مختصری از مفهوم «لوگوس» نزد یونانیان و تعبیر دکتر دینانی از مفهوم ایرانی آن، خاتمه یافته است.

پنج. «نگاه جدید به زندگی در اندیشه خیام» است که در آن ضمن معرفی اجمالی اندیشه‌های این حکیم، فیلسوف و دانشمند ایرانی و ردّ نظریه پوچ‌گرایانه‌ای که برخی ناآگاهان به خیام نسبت می‌دهند، به گزیده‌هایی از دیدگاه‌های دکتر دینانی درباره خیام پرداخته شده و در ضمن آن، کتاب هستی و مستی که محصول گفتگوهای مفصل استاد با آقای کریم فیضی از پژوهشگران پرتلاش این حوزه درباره خیام است معرفی می‌شود.

شش. «ابن سینا فیلسوف ناشناخته» است که در آن کتاب ارزشمند سخن ابن سینا و بیان بهمنیار به تلاش ستودنی استاد در معرفی زوایای پنهان شخصیت علم این سینا فیلسوف، حکیم بزرگ ایران، پرداخته شده است.